

Відомості про автора:

Алексєєва Юлія Аркадіївна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри теоретичної та консультативної психології факультету соціально-психологічних наук та управління Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Статтю подано до друку 12.05.2016

УДК 159. 923. 2

© Л. М. Співак, 2016

Л. М. Співак (м. Кам'янець-Подільський)

ХАРАКТЕРИСТИКА СИНЕРГІЙНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО АУТОСТЕРЕОТИПУ ТА РЕАЛЬНОЇ (ІДЕАЛЬНОЇ) МОДАЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО «Я» ОСОБИСТОСТІ В ЮНОСТІ

Співак Л. М. Характеристика синергійності національного аутостереотипу та реальної (ідеальної) модальності національного «Я» особистості в юності. У статті розкрито результати емпіричного вивчення синергійності національного аутостереотипу та реальної (ідеальної) модальності національного «Я» особистості юнацького віку. Презентовано методичку дослідження синергійності національного аутостереотипу та реальної (ідеальної) модальності національного «Я» особистості в юності.

Емпірично виявлені особливості змістового наповнення національного аутостереотипу, реальної та ідеальної модальностей національного «Я» особистості у вікових діапазонах 17-18 рр., 18-19 рр., 19-20 рр., 20-21 рр., 21-22 рр. Статистично встановлено синергійність національного аутостереотипу і реальної модальності, а також синергійність національного аутостереотипу та ідеальної модальності національного «Я» особистості у цих вікових діапазонах.

Емпірично доведено, що в період юності синергійність національного аутостереотипу і реальної (ідеальної) модальності національного «Я» особистості суттєво впливає на розвиток її національної самосвідомості. Констатовано, що узгоджений зв'язок існує між окремими якостями національного аутостереотипу та реальної (ідеальної) модальності національного «Я» юнацтва, забезпечуючи цілісність останнього. Проте повна синергійність національного аутостереотипу з модальностями національного «Я» особистості в юності є неможливою.

Ключові слова: національне «Я», національний аутостереотип, реальна (ідеальна) модальність, синергійність, особистість, юність.

Постановка проблеми. Невпинна інтеграція української держави до європейського соціокультурного простору актуалізує проблему розвитку національної самосвідомості її громадян. Вирішальним для цього процесу є період юності, що задекларовано у Державній Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді. Важлива роль у генезі національної самосвідомості особистості цього періоду належить внутрішнім зв'язкам її змістових конструктів. У структурі національної самосвідомості особистості юнацького віку встановлюються якісно нові взаємозв'язки між національним аутостереотипом і реальною (ідеальною) модальністю її національного «Я». Сила і напрям цих зв'язків засвідчують зміни у розвитку національної самосвідомості особистості. Тому вивчення синергійності національного аутостереотипу і реальної (ідеальної) модальності національного «Я» юнацтва є важливим завданням сучасної вітчизняної психологічної науки.

Аналіз наукових досліджень. У межах української вікової психології виявлено небагато робіт науковців із проблематики національної самосвідомості особистості в юності. А саме –

А. М. Березіна (психологічні чинники генези національної самосвідомості); О. В. Шевченко (специфіка становлення «Я-образу» особистості 14-20 рр. у процесі національної ідентифікації); В. Ф. Соколової (особливості розвитку національної самосвідомості у студентів засобами української літератури). Проте поза увагою психологів залишилося емпіричне дослідження синергійності національного аутостереотипу та реальної (ідеальної) модальності національного «Я» юнацтва, що стало **метою статті**. Натомість теоретичне вивчення цього питання презентовано у нашій попередній публікації [3].

Виклад основного матеріалу та результати дослідження. Нагадаємо, що термін «синергійність» відбиває взаємопідсилюючий (односпрямований) зв'язок національного аутостереотипу з реальною (ідеальною) модальністю національного «Я» особистості в юності. Цей зв'язок може зумовлювати підвищення результативності розвитку національної самосвідомості, а епіцентром такого процесу є національне «Я». А отже, сила і напрям внутрішніх зв'язків його конструктів із національним аутостереотипом визначатиме якісну результативність розвитку національної самосвідомості особистості. Водночас згадана синергійність сприятиме трансформації національних аутостереотипів до національної свідомості особистості періоду юності й підвищенню їх значущості для неї.

Задля досягнення поставленої мети використовувалася методика авт. Г. У. Солдатової «Діагностичний тест ставлень» [2]. Визначення сили і напрямку (прямого чи зворотного) зв'язку (синергійності) національного аутостереотипу та реальної модальності національного «Я» особистості періоду юності здійснювалося із застосуванням кореляційного аналізу таких рядів кількісних даних, що були результатами оцінювання нею себе як представника конкретної нації й типового представника цієї нації. Сила і напрям зв'язку національного аутостереотипу й ідеальної модальності національного «Я» досліджуваних встановлювалися за допомогою кореляції рядів «Типовий представник моєї нації» та «Ідеальний представник моєї нації». Обчислення, які проводилися за допомогою формули рангової кореляції Спірмена [1], дозволили визначити силу і напрям зв'язку національного аутостереотипу та реальної (ідеальної) модальності національного «Я» юнацтва. Значення коефіцієнта рангової кореляції Спірмена r_s для рівня статистичної значущості $p \leq 0,01$ позначені *; $p \leq 0,05$ – **. У дослідженні взяли участь 1303 особи віком 17-22 рр. із міст Київ, Кам'янець-Подільський, Луганськ, Бердянськ, Рівне.

Виявлення специфіки динаміки зв'язків між національним аутостереотипом та реальною (ідеальною) модальністю національного «Я» юнацтва передбачало визначення числових показників коефіцієнта рангової кореляції Спірмена для респондентів за віковими діапазонами 17-18 рр., 18-19 рр., 19-20 рр., 20-21 рр. і 21-22 рр. Відзначимо, що всі зв'язки виявилися різними за силою та однаковими за напрямом (прямий, «додатній»).

Синергійність національного аутостереотипу та реальної (ідеальної) модальності національного «Я» особистості юнацького віку вивчалася за допомогою якостей, які конструювали змістове поле цих конструктів. Нижче якісно і кількісно презентовано взаємозв'язки національного аутостереотипу з реальною й ідеальною модальностями національного «Я» юнацтва в межах 17-22 рр. за кожним досліджуваним віковим діапазоном.

Спочатку проінтерпретовано якісні та кількісні потенціали синергійності між згаданими вище конструктами, які властиві респондентам **17-18 рр.** До **національного аутостереотипу** вони зарахували низку якостей, що виявляються *повною мірою* (гордий, боягузливий, зарозумілий, жадібний, нав'язливий), *середньо* (безхарактерний, наполегливий, впертий, економний, поступливий, комунікабельний) і *слабко* (спритний, дотепний, дипломатичний, обережний, лицемірний, агресивний, запальний, хитрий, ехидний). Змістове поле **реальної модальності** національного «Я» юнаків і юнок утворено з ряду якостей, що презентовані

повною мірою (акуратний, комунікабельний, дипломатичний, впертий, обережний, дотепний), *середньо* (активний, економний, спритний, наполегливий, хитрий) і *слабко* (гордий, агресивний, боягузливий, нав'язливий, лицемірний, безхарактерний, жадібний). Наголосимо, що до реальних уявлень респондентів цього віку належать і негативні якості, багато з яких, на їх думку, в них відбиваються найменшою мірою. З останнього переліку якостей видно, що, за позицією особистості 17-18 рр., у типового представника її нації негативні риси виявляються більшою мірою, порівняно з нею. Водночас презентовані якості (реальна модальність національного «Я») лише певною мірою узгоджуються з попередньо розкритими (національний аутостереотип). Цей висновок підтвердився статистично: зв'язок національного аутостереотипу з реальною модальністю національного «Я» особистості є помірним ($r_s = 0,352^{**}$).

Смислове поле *ідеальної модальності* національного «Я» юнацтва 17-18 рр. сконструйовано з низки якостей, що мають бути презентовані *повною мірою* (активний, спритний, наполегливий, комунікабельний, гордий, дипломатичний, дотепний), *середньо* (акуратний, економний, педантичний, хитрий) і *слабко* (поступливий, боягузливий, жадібний, нав'язливий, лицемірний). Як бачимо, до ідеальних уявлень особистості цього віку зараховано й ряд негативних якостей, що мають виявлятися найменшою мірою. Порівнюючи щойно розкриті якості з попередньо висвітленими, які стосуються образу типового представника своєї нації, відзначимо, що вони лише певною мірою узгоджуються між собою. Адже зв'язок національного аутостереотипу з ідеальною модальністю національного «Я» особистості цього віку є слабким ($r_s = 0,236$).

Отже, у віковому діапазоні 17-18 рр. встановлено помірну синергійність національного аутостереотипу з реальною та слабкою – з ідеальною модальністю національного «Я» особистості. З одного боку, помірна (слабка) узгодженість національного аутостереотипу і реальної (ідеальної) модальності національного «Я» особистості зумовлює середню (низьку) результативність розвитку національної самосвідомості юнацтва. З іншого – така кореляція засвідчує невелику силу та стійкість національного «Я» особистості, а також певну автономність цього утворення у структурі національної самосвідомості молоді цього віку.

У наступну чергу розкрито якісні та кількісні потенціали синергійності національного аутостереотипу з реальною (ідеальною) модальністю національного «Я» особистості **18-19 рр.** Змістовий контекст *національного аутостереотипу* в неї є таким: дотепний, наполегливий, комунікабельний, боягузливий, жадібний (якості, що виявляються *повною мірою*); активний, дипломатичний, нав'язливий, економний, впертий, спритний, обережний, гордий, акуратний (*середньо*); безхарактерний, педантичний, хитрий, єхидний, лицемірний, зарозумілий, поступливий (*слабко*). На рівні *реальної модальності* національного «Я» юнаків і юнок смисловий контекст утворили такі якості: комунікабельний, дипломатичний, наполегливий, активний, акуратний (*повною мірою*); впертий, дотепний, гордий, спритний, обережний, поступливий (*середньо*); економний, нав'язливий, педантичний, хитрий, єхидний, боягузливий, жадібний, лицемірний (*слабко*). Відзначимо, що до реальних уявлень молоді цього віку належать і негативні якості, багато з яких, на їх погляд, у них виявляються найменшою мірою. З поданого переліку якостей помітно, що конструктивні одиниці національного аутостереотипу і реальної модальності національного «Я» повторюються. Ця повторюваність визначає надійність цих конструктів у межах «Типовий представник моєї нації» та «Я як представник своєї нації», яку підтверджено статистично. Зв'язок національного аутостереотипу з реальною модальністю національного «Я» особистості 18-19 рр. є сильним ($r_s = 0,725^*$).

Смислове поле *ідеальної модальності* національного «Я» юнацтва 18-19 рр. сконструйовано з низки якостей, які мають виявлятися *повною мірою* (активний, спритний, наполегливий, комунікабельний, дипломатичний, дотепний, гордий), *середньо* (акуратний,

економний, впертий, поступливий, педантичний, обережний) і *слабко* (хитрий, нав'язливий, зарозумілий, жадібний). Підкреслимо, що до якостей ідеального представника нації молоддю цього вікового діапазону, як і попереднього, було зараховано й негативні якості, які мають відбиватися найменшою мірою. За результатами порівняння якостей ідеального і типового представника нації, встановлено їх синергійність, що засвідчив досить сильний зв'язок ($r_s = 0,57^*$).

Із щойно презентованого очевидно, що у молоді 18-19 рр. визначено синергійність національного аутостереотипу з реальною (ідеальною) модальністю національного «Я» особистості. Це означає, що високі оцінки якостей конструкту «Типовий представник моєї нації» узгоджуються (співвідносяться) з високими оцінками відповідних якостей конструкту «Я як представник своєї нації» («Ідеальний представник моєї нації»). Встановлена у цьому віковому діапазоні узгодженість національного аутостереотипу і реальної (ідеальної) модальності національного «Я» особистості зумовлює високу результативність її національної самосвідомості. Така кореляція є свідченням сили і стійкості національного «Я» особистості та зв'язку цього утворення з іншими конструктами її національної самосвідомості.

Нижче розкрито якісні та кількісні потенціали синергійності національного аутостереотипу з реальною й ідеальною модальностями національного «Я» у юнаків і юнок **19-20 рр.** У молоді цього віку змістове поле **національного аутостереотипу** сповнено рядом якостей, які виявляються *повною мірою* (впертий, нав'язливий, спритний, дотепний, економний), *середньо* (дипломатичний, акуратний, наполегливий, хитрий, жадібний, лицемірний, зарозумілий, поступливий, комунікабельний) і *слабко* (активний, педантичний, обережний, агресивний, єхидний, запальний, гордий). Сміслові поля **реальної модальності** національного «Я» юнаків і дівчат сконструйовано з низки якостей, які, на їх думку, презентовані у них *повною мірою* (комунікабельний, наполегливий, впертий, дипломатичний, акуратний, поступливий), *середньо* (активний, педантичний, обережний, гордий, економний, дотепний, спритний) і *слабко* (боягузливий, зарозумілий, нав'язливий, хитрий). Відзначимо, що до реальних уявлень респондентів цього віку належать і негативні якості. Однак, порівняно з досліджуваними попередніх вікових діапазонів, у них цих якостей помічено значно менше, а визначаються вони лише *слабко*. Натомість за змістом вони відрізняються від негативних якостей, що утворили смислове поле образу типового представника нації. Водночас презентовані якості (реальна модальність національного «Я») лише певною мірою узгоджуються з поданими вище якостями національного аутостереотипу. Це підтверджено статистично, адже зв'язок національного аутостереотипу з реальною модальністю національного «Я» юнацтва є помірним і прямим ($r_s = 0,42^{**}$).

Встановлено, що смислове поле **ідеальної модальності** національного «Я» особистості **19-20 рр.** сконструйовано з низки якостей, які виявляються *повною мірою* (дипломатичний, активний, обережний, наполегливий, комунікабельний, поступливий), *середньо* (впертий, спритний, дотепний, педантичний, акуратний, економний) і *слабко* (хитрий, єхидний, гордий). Як бачимо, до ідеальних уявлень респонденти цього віку також зарахували негативні якості, що мали б презентуватися найменшою мірою. Підкреслимо, що кількість таких якостей зменшилася, порівняно зі смисловим полем ідеального представника нації у досліджуваних 17-19 рр. Однак синергійної залежності між національним аутостереотипом та ідеальною модальністю національного «Я» молоді 19-20 рр. не зафіксовано, що засвідчує незначну узгодженість цих конструктів. Адже зв'язок національного аутостереотипу з ідеальною модальністю національного «Я» є слабким ($r_s = 0,223$).

Із висвітленого вище зрозуміло, що у юнацтва 19-20 рр. спостерігається синергійність національного аутостереотипу з реальною модальністю національного «Я» і неузгодженість

національного аутостереотипу з ідеальною модальністю національного «Я» особистості. Встановлена кореляція дозволяє стверджувати, що високі оцінки якостей конструкту «Типовий представник моєї нації» узгоджуються (співвідносяться) з високими оцінками відповідних якостей конструкту «Я як представник своєї нації» та не узгоджуються з такими оцінками якостей конструкту «Ідеальний представник моєї нації». Ця узгодженість національного аутостереотипу з реальною та узгодженість із ідеальною модальністю національного «Я» особистості лише певною мірою зумовлює результативність розвитку національної самосвідомості в юності. Водночас зафіксована кореляція підтверджує силу та стійкість реальної модальності національного «Я» особистості, а також автономність такого утворення у структурі національної самосвідомості юнацтва з цього вікового діапазону. Натомість ідеальна модальність національного «Я» особистості в юності не вирізняється силою і стійкістю, а отже, й автономністю у структурі її національної самосвідомості.

Далі презентовано якісні та кількісні потенціали синергійності національного аутостереотипу з реальною й ідеальною модальностями національного «Я» у досліджуваних **20-21 рр.** У молодих людей цього віку змістове поле **національного аутостереотипу** сповнено рядом якостей, які виявляються *повною мірою* (впертий, гордий, зарозумілий, жадібний, хитрий), *середньо* (нав'язливий, економний, наполегливий, комунікабельний, лицемірний) і *слабко* (дипломатичний, спритний, дотепний, обережний). До змістового поля **реальної модальності** національного «Я» юнацтва належить низка якостей, які відбиваються *повною мірою* (комунікабельний, гордий, впертий, запальний, темпераментний), *середньо* (обережний, дипломатичний, акуратний, активний, економний, спритний, дотепний, наполегливий) і *слабко* (поступливий, жадібний, хитрий). Наголосимо, що до реальних уявлень респонденти цього віку зарахували й негативні якості, які, на їх погляд, виявляються у них найменшою мірою. Варто зазначити і те, що, за позицією юнацтва, ці негативні якості у типового представника їх нації відбиваються найбільшою мірою. Водночас ці якості (реальна модальність національного «Я») лише певною мірою узгоджуються з попередньо розкритими (національний аутостереотип). Цей висновок підтвердився статистично, адже зв'язок національного аутостереотипу з реальною модальністю національного «Я» особистості періоду юності виявився помірним і прямим ($r_s = 0,475^{**}$).

Смислове поле **ідеальної модальності** національного «Я» юнацтва **20-21 рр.** сконструйовано з низки рис, що мають презентуватися *повною мірою* (активний, наполегливий, комунікабельний, дипломатичний, спритний), *середньо* (акуратний, економний, дотепний, обережний) і *слабко* (хитрий, педантичний, поступливий, гордий). Як бачимо, до ідеальних уявлень юнаків та юнок цього віку належить і ряд негативних якостей, що мають виявлятися найменшою мірою. Порівнюючи щойно розкриті якості з попередньо висвітленими, які стосуються образу типового представника своєї нації, відзначимо, що вони також певною мірою узгоджуються між собою. Так, зафіксовано помірний і прямий зв'язок ($r_s = 0,456^{**}$) національного аутостереотипу з ідеальною модальністю національного «Я» юнацтва.

Зазначене засвідчує наявність синергійних взаємозв'язків між національним аутостереотипом та реальною й ідеальною модальностями національного «Я» особистості 20-21 рр. Це означає, що досить високі оцінки якостей конструкту «Типовий представник моєї нації» узгоджуються (співвідносяться) з досить високими оцінками відповідних якостей конструкту «Я як представник своєї нації» («Ідеальний представник моєї нації»). Встановлена узгодженість національного аутостереотипу та реальної (ідеальної) модальності національного «Я» особистості зумовлює більш-менш високу результативність розвитку національної самосвідомості юнацтва. Водночас визначена кореляція підтверджує силу та стійкість

національного «Я» особистості, а також автономність цього утворення у структурі національної самосвідомості молоді з цього вікового діапазону.

Нижче розкрито якісні та кількісні потенціали синергійності національного аутостереотипу з реальною й ідеальною модальностями національного «Я» у досліджуваних **21-22 рр.** У цьому віковому діапазоні смислове поле **національного аутостереотипу** утворили такі якості: зарозумілий, нав'язливий, активний, акуратний (визначаються *повною мірою*), дипломатичний, комунікабельний, економний, спритний, впертий, дотепний, педантичний, гордий, боягузливий (*середньо*), обережний, поступливий, лицемірний, жадібний, хитрий, єхидний (*слабко*). Змістове поле **реальної модальності** національного «Я» особистості сконструйовано низкою якостей, які виявляються *повною мірою* (активний, гордий, наполегливий, акуратний, дотепний), *середньо* (комунікабельний, економний, дипломатичний, обережний, спритний) і *слабко* (агресивний, зарозумілий, жадібний, поступливий, лицемірний, хитрий). Відзначимо, що до реальних уявлень досліджуваних цього віку належать і негативні якості, які відбиваються найменшою мірою. З останнього переліку якостей видно, що, за позицією молоді 21-22 рр., у типового представника їх нації негативні риси виявляються більшою мірою, порівняно з ними самими. Водночас презентовані якості (реальна модальність національного «Я») певною мірою узгоджуються з попередньо розкритими (національний аутостереотип). Цей висновок підтверджено статистично, адже зв'язок національного аутостереотипу з реальною модальністю національного «Я» особистості є досить сильним і прямим ($r_s = 0,525^{**}$).

Смислове поле **ідеальної модальності** національного «Я» юнацтва **21-22 рр.** сконструйовано з низки якостей, що мають виявлятися *повною мірою* (активний, наполегливий, обережний, комунікабельний, дипломатичний, спритний), *середньо* (акуратний, економний, дотепний, гордий, поступливий) і *слабко* (впертий, хитрий). Як бачимо, до ідеальних уявлень особистістю цього віку зараховано й негативні якості, що мають відбиватися найменшою мірою. Порівнюючи щойно розкриті якості з попередньо висвітленими, які стосуються образу типового представника нації, відзначимо, що вони певною мірою узгоджуються між собою. Так, встановлено, що зв'язок національного аутостереотипу з ідеальною модальністю національного «Я» молоді 21-22 рр. є досить сильним і прямим ($r_s = 0,519^{**}$).

Отже, констатовано синергійність національного аутостереотипу та реальної й ідеальної модальностей національного «Я» особистості 21-22 рр. Інакше кажучи, високі оцінки якостей конструкту «Типовий представник моєї нації» узгоджуються (співвідносяться) з високими оцінками відповідних якостей конструкту «Я як представник своєї нації» («Ідеальний представник моєї нації»). Така узгодженість національного аутостереотипу та реальної (ідеальної) модальності національного «Я» зумовлює результативність національної самосвідомості особистості цього віку. Також зафіксована кореляція засвідчує силу і стійкість національного «Я» особистості та автономність цього утворення у структурі її національної самосвідомості.

Висновки. Резюмуючи окреслені результати, можемо стверджувати таке. Від 17-18 рр. до 18-19 рр. суттєво збільшується сила синергійності національного аутостереотипу з реальною й ідеальною модальностями національного «Я» особистості. Вважаємо, що це пов'язано з визнанням дорослості юнацтва у віці 18 років із боку суспільства. Від 18-19 рр. до 19-20 рр. сила синергійності національного аутостереотипу та реальної (ідеальної) модальності національного «Я» особистості дещо зменшується. Особливо суттєвим є таке зменшення щодо останнього конструкту (ідеальної модальності). Розпочинаючи з вікового діапазону 19-20 рр., несуттєво збільшується сила синергійності національного аутостереотипу з реальною й ідеальною модальностями національного «Я» юнацтва. На наш погляд, встановлені особливості вікової

динаміки синергійності національного аутостереотипу з реальною й ідеальною модальностями національного «Я» особистості 19-22 рр. зумовлено поглибленням національної рефлексії, національної саморефлексії та національної самоідентифікації в цей період.

Загалом одержані результати засвідчили, що в юності синергійність національного аутостереотипу і реальної (ідеальної) модальності національного «Я» особистості суттєво впливає на розвиток її національної самосвідомості. Встановлено, що узгоджений зв'язок існує між окремими якостями національного аутостереотипу та реальної (ідеальної) модальності національного «Я» юнацтва, забезпечуючи цілісність останнього. Натомість повна синергійність національного аутостереотипу з модальностями національного «Я» особистості в цей період є неможливою.

Література

1. Сидоренко Е. В. Методы математической обработки в психологии / Е. В. Сидоренко. – СПб. : ООО «Речь», 1998. – 350 с., ил.
2. Солдатова Г. У. Психология межэтнической напряженности / Г. У. Солдатова. – М. : Смысл, 1998. – 389 с.
3. Спивак Л. М. Концепція синергійності національного аутостереотипу та реальної й ідеальної модальностей національного «Я» особистості в юності / Л. М. Спивак // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. – № 1 (46). – С. 254-260.

Спивак Л. Н. Характеристика синергичности национального аутостереотипа и реальной (идеальной) модальностей национального «Я» личности в юности. В статье раскрыты результаты эмпирического изучения синергичности национального аутостереотипа и реальной (идеальной) модальности национального «Я» личности юношеского возраста. Представлена методика исследования синергичности национального аутостереотипа и реальной (идеальной) модальности национального «Я» личности в юности.

Эмпирически выявлены особенности содержательного наполнения национального аутостереотипа, реальной и идеальной модальностей национального «Я» личности в возрастных диапазонах 17-18 лет, 18-19 лет, 19-20 лет, 20-21 год, 21-22 года. Статистически установлена синергичность национального аутостереотипа и реальной модальности, а также синергичность национального аутостереотипа и идеальной модальности национального «Я» личности в этих возрастных диапазонах.

Эмпирически доказано, что в период юности синергичность национального аутостереотипа и реальной (идеальной) модальности национального «Я» личности существенно влияет на развитие ее национального самосознания. Но полная синергичность национального аутостереотипа с модальностями национального «Я» личности в юности невозможна.

Ключевые слова: национальное «Я», национальный аутостереотип, реальная (идеальная) модальность, синергичность, личность, юность.

Spivak L. M. Characteristics of consistency of national autostereotyp and real (ideal) modality of the young person's national «I». In this article describes the result of empirical study of consistency of national autostereotyp and real (ideal) modality of the young person's national «I». It was presented of method research of consistency of national autostereotyp and real (ideal) modality of the young person's national «I».

It was empirically discovered of features of semantic content of the national autostereotyp, real and ideal modalities of the young person's national «I» in the age range of 17-18 years, 18-19 years, 19-20 years, 20-21 years, 21-22 years. It was statistically established of consistency of national autostereotyp and real modality, and national autostereotyp and ideal modality of the young person's national «I» in these age ranges.

It was empirically proved that during youth of consistency of national autostereotyp and real (ideal) modality of the person's national «I» significantly affect of the development of its national self-consciousness. It was stated that the coordinated relationship existence between the separates qualities of autostereotyp and real (ideal) modality of the person's national «I», ensuring the integrity of the latter. But full of consistency of national autostereotyp and real (ideal) modality of the young person's national «I» is impossible.

Keywords: national «I», national autostereotyp, real (ideal) modality, consistency, personality, youth.

Відомості про автора:

Співак Любов Миколаївна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та практичної психології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Статтю подано до друку 11.05.2016

УДК 159.923.2-053.6:316.347

© Г. А. Ставицький, 2016

Г. А. Ставицький (м. Київ)

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕТНІЧНОЇ САМОСВІДОМОСТІ ОСОБИСТОСТІ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ

Ставицький Г. А. Особливості розвитку етнічної самосвідомості особистості юнацького віку. У статті представлено теоретичний аналіз особливостей розвитку етнічної самосвідомості особистості юнацького віку.

Констатовано, що на сьогодні активно вивчаються різноманітні соціальні процеси у молодіжному середовищі, тому що результат боротьби за молодь пануючих й ідеологічно контролюючих структур і наслідки боротьби самої молоді за свободу самовизначення, набувають особливого значення для існування суспільства й окремої особистості. Юнацтво за соціальною сутністю відображає всі суперечності й можливості соціально-історичної й культурної динаміки суспільства в рамках певного масштабу соціальної реальності (своєї країни, певного соціокультурного співтовариства). У цьому змісті відзначається, що саме молодь, значною мірою, визначає траєкторію історичного руху суспільства.

Розглянуто специфічні вікові особливості представників юнацького віку (спрямованість у майбутнє; професійне самовизначення; інтегративні тенденції усвідомлення свого місця у житті, в професійній діяльності, суспільстві; визначення майбутнього життєвого шляху; побудова авторської моделі світу та спрямованість на її реалізацію), які є важливими для розуміння процесів становлення і розвитку самосвідомості юнацтва на шляху індивідуально-особистісної самореалізації. Також, у юнацькому віці виникають і нові форми прояву самосвідомості: навчальна, професійна, громадянська, етнонаціональна. Особливостями розвитку етнічної самосвідомості в юнацькому віці виступають: етнічна ідентифікація, етнічна рефлексія, етнонаціональна самоідентичність, прагнення до самовизначення, як представника